

Lemezalbum

A Qualiton újdonságai ezúttal is az egyetemes és a magyar zeneirodalom ritka-becses értékeiből adnak ízelítőt. A Löwey Klára gimnázium Kodály Zoltán kórusa Andor Ilona dirigálásával a világhírű mester négy évtizedes énekkari terméséből válogat olyan nepszerű kompozíciókat, mint a *Hegyi éjszakák*, *Is-ten Kovácsa*, *Túrót eszik a cigány*, *Vejnemőjnen muzsikál* stb. Mozart rendkívül gazdag hagyatékából a fűvészekre épített kamarazenél művek három gyöngyszeme szólal meg a Magyar Fűvésztársaság és a Kossuth-díjat kapott Bartók vonósnégyes tagjainak előadásában: az *Ez-dúr zongora-klarinét-mélyhegedű trió*, az *F-dúr oboakvartett* és a *D-dúr fuvalakvartett*. Két alig ismert, 18-19. századi hangszeres virtózó, a francia Pierre Louis Hus Desforgues és a német származású Joseph Muntz-Berger gondnagordón szonátáját Mező László, a szegedi koncertközönség közeli ismerőse és Döme Jenő, a rádiózenekar szólistája mutatja be. A darabok kottáit az egykori Esterházy-archívumnak az Országos Széchényi Könyvtár Zeneműtárában őrzött anyagából válogatta ki Döme Jenő: a lemez így zene-történeti kuriózumnak számít.

De ritka csemegének számíthat a Hangfolyó Válogatás négy-négy lemezes, részletes ismertetővel ellátott népzene-válogatása is. A hazai folklór ősi, eredeti formájával ma már ritkán találkozni, művelői inkább csak rákérdezésre, a gyűjtők kedvéért szánják el magukat éneklésre. Így kíváncsiak lehetünk a népdalok lemezfelvétele, mely szakemberek, laikusok érdeklődésére egyaránt számíthat.

Dolomit-vagyon

Rudabánya környékén, Alsótelekes község határában új ásványi kincsre, dolomitra bukkantak. Az eddig feltárt dolomitvagyon mintegy tízmillió tonnára becsültek és kitermelésére az elmúlt évben új bányát nyitottak. Az alsótelekesi dolomit mintegy harmincszázalék kalciumoxidot és tizen-nyolc-húsz százalék magnéziumot tartalmaz, így kohászati célokra alkalmas.

Dilemma

Az anyának vagy a lányának adjam a virágot?

Egy kis vita a szegedi opera múltjáról

Egy Amerikában élő régi jó barátom juttatta el hozzám a külföldön élő magyarok részére szerkesztett **MAGYAR HÍREK** egyik februári számának kivágott oldalát, melyben „A **TISZA VIZEN NEVELKEDETTÉK NEVEBEN...**” cím alatt Magyar László, a régi szegedi hírlapíró, *„Helyreigazítás tizenöt ezer kilométerről a szegedi opera története ügyében”* közöl érdekes megállapításokat az 1945 előtti és utáni szegedi opera történetéről.

A cikk bevezetőjeként a lap szerkesztősége közli, hogy a múlt év november 15-iki számában Szegedről adott nagy beszámolóban a szegedi opera alapításáról is írtak „*Egy város operát alapít*” címmel, s mint bevallja: „*sajnos nem teljességgel*”. Ugyanis e közlemény kiegészítéseként először **L. Taus-sing** Los Angelesből, majd Magyar László Szegedről szól hozzá a városunkról adott beszámolóhoz, amit már azért is örömmel adnak közre — írja a Magyar Hírek szerkesztősége — „*... mert akik szívesen emlékeznek Szegedre, jobban megismerhetik*”.

Magyar László a lap szerkesztőségéhez írt levelében — amit a lap teljes terjedelmében közöl — leírja, hogy régi barátjától, a közel negyven évvel ezelőtt kivándorolt **Taus-sing Lajostól**, aki ugyancsak Szegeden élt **Tardos-Taus-sing Armin** országos zenei grafikus-művésznek (Tömörkény István, Juhász Gyula és Móra Ferenc jó barátja) a fia, egy rövid levél kíséretében megküldte neki a Magyar Hírek 1969. nov. 15-iki számának azt a részét, melyben a negyedszázada fel-szabadult Szeged nagyszerű fejlődését érzékeltető írássok jelentek meg. Messzire szakadt barátja — írja Magyar László — „*azt kívánja tőle, hogy „A Tisza vizén nevelkedettek nevében” rektifikálja az „Egy város operát tanult” címmel közölt riportot, amely kissé tájékoztatlantul tájékoztatja a Magyar Hírek olvasóit, tehát a külföldön élő magyarokat „a mi régi Szegedünk kulturális múltjáról”*”. A Magyar Hírek ugyanis a szegedi opera születését úgy állítja be,

hogy az csak a felszabadulás után született, s lelkies szavakkal méltatja **Vaszy Viktor**nak valóban elévülhetetlen érdemét, mert „*addig az időpontig Magyarországon csak a budapesti Magyar Királyi Operaház szolgált az opera kultuszát...*” „*... és 1946. március 6-án Bizet CARMEN-jével megtartotta első előadását az első önálló vidéki opera...*”.

Magyar László levelében felhívja a Magyar Hírek szerkesztőségének figyelmét arra, hogy Taus-sing Lajos barátjának tökéletesen igaza van, mert ott messze, a Csendes-óceán partján éppen olyan jól emlékszik arra, mint ahogyan ő maga is, hogy Szegednek már 1945 előtt, tehát a két világháború között is volt önálló operaegyüttese, sőt az első világháború előtt és alatt is kötelezte a város színházi szabályrendelete a minden-kori igazgatókat a kötött szerződés értelmében az ön-álló operatársulat fenntartására. (Az igazság kedvéért azonban meg kell állapítanunk, hogy ezek az opera-együttesek közel sem állottak akkora magánénekesi és zenekari létszámból, mint a felszabadulás utáni együttesek.) Többek között a továbbiakban Magyar László megemlíti **Andor Zsigmond**ot, a kiváló muzsikusz-igazgatót, aki (1923—1926) „*soha nem remélt operai kultuszt teremteni Szegeden*” és ami országos zenei szcenációnak számított: ő mutatta be 1924. május 14-én (és nem március 24-én) **Mascagni** „**KIS MARAT**” című operáját magyarországi ősbemutatóként. „*... A színházi krónikák híres adatai szerint már 1833-tól kezdve — írja Magyar László — állandóan szerepeltek operák a szegedi színház műsorán...*” Majd így folytatja: „*... Csúpán a kuriózum kedvéért írom ide, hogy **Verdi** **NABUCCO**-ját 1857. augusztus 23-án mutatta be a szegedi színház, tehát pontosan száz évvel az 1957-es Vaszy-féle bemutató előtt...*”.

Továbbiakban Magyar László felsorol jó néhány színrehozott operát, operá-énekesek neveit és a mindegyik helyesírási rektifikált adatait kiegészíté-

ként hadd közöljem még, hogy többek között például 1899-ben **Kreccányi Ignác** igazgatása alatt is a szezon folyamán 8 opera, **Makó Lajosné** igazgatásakor, 1910-ben 7 operát, **Almássy Endre** 1911-ben 9-et, 1919-ben tízet, **Palágyi Lajos** 1921-ben hetet, **Andor Zsigmond** 1923-ban 14 operát 44 előadásban, 1924-ben 15-öt 35 előadásban és 1925-ben 14 művet 41 előadásban mutatt be. Mint érdekesség említésre méltó, hogy az 1927—1930-ig tartó házkészítés alatt, amikor **Tarnay Ernő** volt az igazgató, s aki a fő súlyt inkább a prózai előadásokra fektette, a három évad alatt megosztva huszonnyolc (8, 11, 9) operát mutatott be összesen százöt előadásban.

Szeged város közönségének régi vágya egy önálló operaház felépítése, s hogy ez valóra válik-e és mikor — nem lehet tudni. Minden-esetre mi is elmondhatjuk Magyar László cikkének zárószavaihoz: „*... hogy ennyi rektifikációt föltétlenül megérdemel az igazság, no meg az a L. Taus-sing is, aki közel negyven esztendője él a Csendes-óceán partján és onnan is feltékenyen örök-dik egykori patriája, Szeged elvitathatatlan kulturális érdemei fölött*”.

Jenő István

Az E-5-ös út végén

Szeged-Röszke az ország

legforgalmasabb határátkelő helye

Az E-5-ös transzkontinentális út magyarországi szakasza a szeged-röszkei határátkelő helyen végződik. A betonút kizárólag szalagján nappal és éjszaka állandó a forgalom, élevesen lüktet a határátkelő hely élete.

Rekord

A forgalmi ellenőrző pont parancsnoka, **Ottócz János** határőr őrnagy, a kérdésekre válaszolva adatokat közölt. Tavaly 2 és fél millió ember — érkezők és kiutazók — léptek át a határátkelő helyen. Télen kevesebb volt az utazó, de márciusban már megkezdődött, s most szaporodik, nyárra pedig tetőzik a forgalom.

Egy legfrissebb adat: idén márciusban 87 ezerrel többen léptek át a határt, mint tavaly, ugyancsak márciusban. Ez rekord. Nagy és növekvő a kamionos áruszállítás. Magyar, bolgár, jugoszláv, osztrák, albán stb. kamionok futnak ide be. Tízével, százával gördülnek át a határon.

Hazánk legforgalmasabb átkelőhelyévé lépett elő a szeged-röszkei, s így találó a kifejezés: az E-5-ös út magyarországi szakasza a népek országútja. Tavasszal, ősszel egy-egy hónapban fél-száz, nyáron közel száz ország polgárai fordulnak meg az átkelőhelyen. Volt olyan nap tavaly, a nyári csúc-sban, hogy 56 ezren — nem tévedés! — jöttek és mentek.

Rend, tisztesség

Személyes tapasztalat és vizsgálódás, az utazók közül sok megkérdőjezt véleménye alapján bátran állítható, hogy a roppant forgalom követelményeinek jól, általában és jellemzően udvariasan, tesznek eleget mind a határőrök, mind a vámőrök. Az útiokmányok kezelése és a vámvizsgálat után folytat-ható az út. A csúcsidőben — amikor például naponta több tízezer az utas és egyszerre sokan jöttek — előfordult, hogy fél órát, vagy egy órát kellett várakozni.

Az átkelőben rend van, az érkezők, a távozót tisztességgel fogadják. Pedig ezekkel foglalkozni, beszélni, pláne a nagy utat megtett, vagy ide-gesebb utasokkal farasztó is. De bírják türelemmel, udvarias-sággal. Nagy tapasztalatú határ-őrök és vámőrök dolgoznak itt. Immár negyedszázada teljesít szolgálatot a határ-őrségben **Juhász Mihály** őrnagy, **Vizi Imre** és **Szabó Ernő** főhadnagyk. Ők is, mint a parancs-nok és a többi tiszt, átad-ják tapasztalatukat a Kos-suth Lajos Katonai Főiskola határőr tagozata hallgatói-nak, akik bizonyos gyakorla-ti képzést az átkelőhelyen is kapnak.

Ismerik

a „trükköket”

Akinek tisztességtelen a szándéka — elenyészően ke-

vesen vannak —, hamis úti-okmányokkal akarnak át-csúszni, csempészni, stb. — *rajta veszt*. A határőröknek és a vámőröknek minden eszköz adott a visszaélések megakadályozására. Jól ismerik a „trükköket” minden változatát. S a néhány becs-telen miatt nem bizalmatlan-ok az utazókkal szemben, viszont a kötelességüket mindenkor teljesítik.

Az útiokmányoknak meg-felelően vihető és hozható áru, ajándék, a vámkötele-seket vagy a többletet az előírások szerint be kell je-leníteni. A „felelősenység” itt is megbosszulja magát, és következményekkel jár. Túl a magyar határon, a jugo-szláv forgalmi ellenőrzési ponton *ugyancsak szigorúan* ellenőrzik a rendelkezések megtartását. Jó az együtt-működés a magyar és a ju-goszláv határőrizeti szervek között.

Taps

A határőr tisztek itt álta-lában több nyelven beszél-nek. Így bármelyik állam polgárával szót értenek. Gyakran „idegenvezetők” is, és az érdeklődésre közlik, hol intézhető a szállás Sze-geden, hol lehet jól vacso-rázni.

A nyelvtudás is tiszteletet ébreszt, sőt olykor tapsot is hoz. Erkezett egy osztrák utazási iroda busza, több ál-lam polgárával. A magyar határőr tiszteket a németekkel, az angolokkal és az olaszok-

kal anyanyelvükön beszélt. Amikor gyorsan befejezte munkáját és három nyelven további jó utat kívánt, ki-törő tapsal köszöntötték.

Gondok

A legforgalmasabb átkelő-hely épülete, helyiségei egyáltalán nem felelnek meg a követelményeknek, és ószintén szólna restellkedni kell miattuk. A mostani épü-lethez másikat emelnek, olyat, ami illik és kell ide. Ez azonban egyelőre még terv. A megvalósítás viszont sürgető és indokolt, hogy az ügyben illetékes valamennyi szerv megtalálja a lehető leggyorsabb megoldást. Jó lenne az építkezést hónapo-kon belül megkezdeni és mi-előbb befejezni!

Az E-5-ös utat a Mihály-teleki elágazástól Szegedig javítják. Ez alatt a forgal-mat Mihálytelken át bonyo-ltják majd le. Már most in-dokolt, hogy Mihálytelken át kialakítsák a legjobb for-galmi rendet. Ez az út ugyanis keskeny, és a sze-mélyautók, kamionok for-galma könnyen dugókat okozhat az úton. Ez azután kihat a forgalmi ellenőrzési pont munkájára is. A torló-dás az úton egy csapásra torlódást okozhat az átkelő-ben, megzavarja áteresztő-képességének ritmusát. Ezért sür-gős a rendezés, illetve a nemzetközi főút gyors javí-tása.

Morvay Sándor

Földek patikája

Lombokok, kémcsövek, mű-szerek világa: izotóplabora-tórium, talajminták, vegy-szerek, térképek, rajzaszta-lók az Országos Mezőgaz-da-sági Minőségvizsgáló Intézet-ben. Illetékesi jellegű ellen-őrzés és szakvéleményezés, tudományos kutatás és gy-aakorlati tanácsadás az intézet munkája, feladata.

Talajtani és agrokémiai vizsgálatakat végeznek a negyműtű intézetben, amelynek elődje az 1892-ben alapított Kémiai Intézet volt, olyan vezetőikkel, mint az alapító **Lieberman Leó**, **Ko-sutány Tamás** vagy **Sig-mond Elek**.

Hét talajtani osztályán, Budapest, Mosonmagyar-óváron, Kaposváron, Szege-den, Mezőtúron, Debrecen-ben és Miskolcon az egész országra kiterjedő vizsgálá-tok folynak. Üzemi genetik-us talajtérkép készítenek a tsz-eknek, mezőgazdasági üzemeknek. Három év alatt 1 millió 700 ezer holdnyi terü-let üzemi talajterképét ké-szítették el.

A térképezés helyszíni ta-lajminta vétellel kezdődik és az intézet talajlaboratóriu-mában folytatódik, majd kü-lönböző kartogramokban és gyakorlati tanácsadásban tes-teszt meg. A talaj különböző minőségét figyelembe véve készílik a talajhasznosítási kartogramot, amely tartal-mazza — például — a java-solt művelési ágakat és azt a maximális mélységet, ameddig a talaj károsodás nélkül forgatható, vagyis szántással művelhető.

A talajjavítási kartogram a felhasználható javítóanyag minőségét és mennyiségét mutatja, a vizsgáldókodási kartogram egyebek között arról tájékoztat, hogy a ta-lajból mennyi vizet tudnak a növények felvenni. Külön kartogramok tartalmazzák a talaj tápanyagellátottságát, az erózió mértékét, a szike-sedés fokát. A talajutalajdon-ságok közül mindig azokat amelik ki, amelyek az adott gazdaságban vagy területen a termelés szempontjából a legfontosabbak.

Tereprondezéshez, talaj-javításhoz, öntözéshez, tele-pítéshez és számos, a talajjal összefüggő témában adnak tudományos alaposságú taná-csot az Országos Mezőgaz-da-sági Minőségvizsgáló In-tézetben. A termelőszövetke-zetek kérésére a térképeket, szakvéleményeket térítés ellenében készítik.

K. M.

Atomerőmű

A Duna partján fekvő Kozloduj városkában, Bul-gária északnyugati részén épül az ország első atom-erőműve. Az erőmű építé-sének befejezését 1974-re ter-vezik. Az erőmű berende-zése uránreaktorokból tevő-dik össze, melyek összka-pacitása 800 megawatt. A kö-zőbbiekben az erőmű ka-pacitását tovább növelik.